

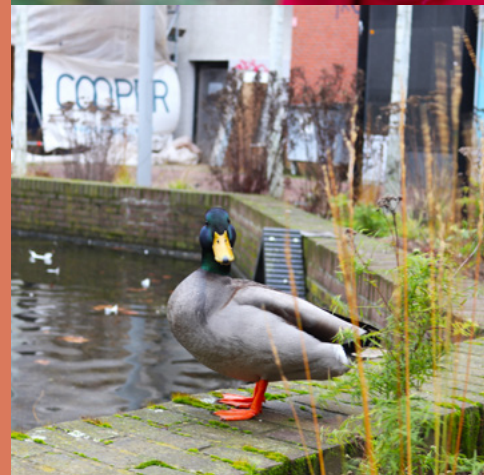
Gemeentelijk dierenwelzijnsbeleid in beeld

februari 2026

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Begrippenlijst	4
Aanleiding en onderzoek	5
Algemene gegevens respondenten	6
Opvang en zorg zwerfdieren	8
Dieren in het sociaal domein & veiligheid	10
Publieke gezondheid	14
Dieren in het wild	18
Dieren in sport, ontspanning en vermaak	22
Financiering en communicatie	25
Slotbeschouwing	27

Klik hier om terug
te gaan naar de
inhoudsopgave

Samenvatting

Om gemeenten te kunnen ondersteunen bij het maken van lokaal dierenwelzijnsbeleid heeft DierVizier tussen oktober en december 2024 een landelijke enquête uitgezet onder alle Nederlandse gemeenten. De enquête bestond uit 47 vragen over beleid en uitvoering, met als doel een landelijk beeld te schetsen van de wijze waarop gemeenten hun wettelijke taken invullen en aanvullende maatregelen treffen om dierenwelzijn te bevorderen. In totaal hebben 43 gemeenten deelgenomen aan het onderzoek.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat gemeenten hun wettelijke taak voor de opvang en zorg van zwerdieren grotendeels uitvoeren, zowel binnen als buiten hun gemeentegrenzen. 21% van de gemeenten vangen geen dieren op binnen de gemeente. Vogels en reptielen worden voornamelijk buiten de gemeentegrenzen opgevangen. De meeste gemeenten zijn tevreden over opvang en huisvesting; minder tevreden gemeenten noemen locatie, kosten en een tekort aan opvangplekken als redenen. Ongeveer de helft van de gemeenten besteedt huisvesting uit aan één externe partij en 41% werkt met een netwerk van verbonden opvanglocaties. Naast de opvang voor zwerdieren zetten gemeenten zich bovenwettelijk in op terugdringen van zwerkatten (49%), chipacties voor honden en katten (39%) en steun aan dierenambulances (88%).

Binnen het sociaal domein & veiligheid ondersteunen gemeenten mens-dierrelaties in kwetsbare situaties. Zo heeft 71% een sociale voorziening bij huisontruimingen en 68% bij gedwongen opnames, terwijl 13% van de gemeenten geen regelingen kent. Meer dan de helft van de gemeenten heeft geen bijtprotocol. Bij 79% van de gemeenten is er een verbinding tussen noodopvang en dierenwelzijn, minder dan de helft koppelt signalering van huiselijk geweld aan dierenwelzijn, en circa een derde betreft dieren in minimabeleid.

Op het thema publieke gezondheid hebben gemeenten vaak onvoldoende zicht op hun taken en bevoegdheden rond zoönosen en dierenhulp bij rampen. Bijna de helft van de gemeenten weet niet of er afspraken zijn met betrekking tot de aanpak van zoönosen, terwijl 17% een actieve rol neemt; het merendeel legt de verantwoordelijkheid voor rampen en zoönosen bij GGD, veiligheidsregio of externe partijen.

Als gekeken wordt naar de inzet van gemeenten voor wilde dieren. Dan richten ze hun inzet vooral op wilde dieren die vaak in stedelijk gebied voorkomen. Ruim 60% beschermt leefgebieden, 63% heeft ecologische voorzieningen en 59% zet zich in voor opvang van wilde dieren. Bij niet-inheemse diersoorten heeft 66% geen specifiek beleid. Faunabeheer wordt in 73% toegepast om schade te beperken, terwijl jacht op vijf wilde soorten in 14% van de gemeenten is toegestaan. Overlast door dieren wordt meestal met niet-dodelijke maatregelen bestreden (82%).

Binnen het thema dieren in sport, ontspanningen en vermaak zetten gemeenten zich in voor hobbydieren, evenementen en kinderboerderijen, maar de mate van beleid varieert. Voor hobbydieren richt 48% zich op opvang van zwervhobbydieren, terwijl beschutting en voorlichting minder vaak belegd is. Voor evenementen met dieren staat driekwart open voor weigering op basis van dierenwelzijn. Bij kinderboerderijen stelt 44% geen eisen aan certificering. Uit de vergelijking tussen de resultaten uit het onderzoek en de financiële inzet van gemeenten komt naar voren dat er duidelijke verschillen bestaan tussen de middelen die worden vrijgemaakt voor wettelijke taken en de aandacht die uitgaat naar bovenwettelijke of preventieve thema's.

Uit het onderzoek blijkt dat gemeenten nog diverse uitdagingen en kansen hebben op het gebied van dierenwelzijn, waarbij kennis over wet- en regelgeving nog niet altijd volledig aanwezig is. Er liggen kansen om van elkaar te leren, waarbij gemeenten die bovenwettelijke taken uitvoeren als voorbeeld kunnen dienen. Samenwerking met andere organisaties is vaak diffuus en kan worden versterkt, net als de interne afstemming binnen gemeenten door een centraal aanspreekpunt aan te stellen. Ondanks deze uitdagingen ondernemen veel gemeenten al stappen om dierenwelzijn te bevorderen, en er zijn duidelijke aanknopingspunten voor verdere professionalisering.

Begrippenlijst

Zwerfdier

Een dier dat zonder eigenaar rondloopt of wordt aangetroffen door derden, waarbij de gemeente wettelijk verantwoordelijk is voor opvang en tijdelijke bewaring.

Huis en hobbydier

Een dier dat door een particulier wordt gehouden voor gezelschap, recreatie of educatieve doeleinden, bijvoorbeeld op een kinderboerderij of in de thuissituatie.

Niet-inheemse diersoort

Een diersoort die van nature niet voorkomt in Nederland. Sommige van deze soorten zijn invasief en kunnen negatieve effecten hebben op biodiversiteit of ecosysteemdiensten.

Faunabeheer

Beheermaatregelen gericht op het reguleren van populaties van wilde dieren om schade aan landbouw, natuur of leefomgeving te beperken of het evenwicht van een ecosysteem te handhaven.

Benuttingsjacht

Het opsporen en doden van wilde dieren met als doel deze als voedsel of voor recreatieve doeleinden te benutten.

Zoönose

Een infectieziekte die van dieren op mensen en mensen op dieren kan worden overgedragen, zoals vogelgriep.

Bijtprotocol

Een gemeentelijk beleidsdocument waarin staat hoe bij bijtincidenten met honden wordt gehandeld, inclusief registratie, opvolging en samenwerking met politie of andere instanties.

Kinderboerderij

Een locatie waar dieren worden gehouden voor educatieve en recreatieve doeleinden, vaak met eisen aan dierenwelzijn en certificering.

Sociale voorziening voor dieren

Regelingen, opvang of financiële ondersteuning van huisdieren in situaties waarin hun eigenaar tijdelijk of blijvend niet voor hen kan zorgen, bijvoorbeeld bij huisontruimingen of gedwongen opnames.

Sociaal domein

Het geheel van gemeentelijke taken en verantwoordelijkheden gericht op het ondersteunen van inwoners bij maatschappelijke, sociale en welzijnsgerelateerde vraagstukken. Het sociaal domein omvat onder andere jeugdzorg, Wmo-voorzieningen, participatie, schuldhulpverlening en ondersteuning van kwetsbare groepen. Binnen dit domein kunnen ook mens-dierrelaties een rol spelen, bijvoorbeeld wanneer de aanwezigheid of verzorging van huisdieren invloed heeft op sociale problematiek of hulpverleningstrajecten.

Ecologische voorziening

Maatregelen of structuren in de openbare ruimte die bijdragen aan het welzijn van wilde dieren en biodiversiteit, zoals nestkasten, faunapassages of insectenhôtels.

Dierenhulp in rampenplan

Een plan waarin is vastgelegd hoe gemeenten en betrokken organisaties dierenhulp organiseren bij rampen of crises, inclusief coördinatie, inzet van middelen en samenwerking met dierenhulporganisaties.

Aanleiding en onderzoek

Dierenwelzijn is de afgelopen jaren steeds nadrukkelijker op de maatschappelijke en politieke agenda gekomen. Gemeenten spelen hierin een belangrijke rol: zij zijn verantwoordelijk voor een aantal wettelijke taken op het gebied van dierenwelzijn, maar hebben ook de ruimte om aanvullend beleid te ontwikkelen.

In 2019 is het samenwerkingsverband DierVizier opgericht met als doel om gemeenten te ondersteunen en te adviseren over dieren(welzijn) door middel van kennis- en informatiedeling. Gemeenten kunnen lid worden van DierVizier waarmee ze toegang hebben tot een uitgebreid netwerk van collega's van andere gemeenten die met dezelfde onderwerpen bezig zijn. Inmiddels zijn bij DierVizier zo'n 70 grote en kleine gemeenten aangesloten en dit aantal groeit gestaag. Tevens fungeert DierVizier als intermediair en algemeen gemeentelijk aanspreekpunt richting andere overheidsinstellingen, zoals de landelijke overheid en VNG.

Om gemeenten efficiënt te kunnen ondersteunen in hun inspanningen om lokaal dierenwelzijnsbeleid te versterken, is een duidelijk in- en overzicht van beleid, initiatieven en aandachtspunten nodig. Om dit inzicht te verkrijgen heeft DierVizier tussen oktober en december 2024 een eerste landelijke enquête uitgezet onder alle Nederlandse gemeenten. Deze enquête bestond uit 47 vragen rondom aspecten van beleid en de uitvoering daarvan, met als doel om een landelijk beeld te schetsen van het dieren(welzijns)beleid van Nederlandse gemeenten. Daarmee wordt in kaart gebracht welke beleidsmatige keuzes gemeenten maken, hoe zij hun wettelijke taken invullen en welke aanvullende maatregelen worden getroffen om dierenwelzijn te bevorderen.

De vragen waren gericht op: welke beleidsmatige keuzes maken gemeenten, hoe vullen zij hun wettelijke taken in, welke aanvullende maatregelen treffen zij om dierenwelzijn te bevorderen, op welke wijze worden deze gefinancierd en gecommuniceerd richting inwoners en samenwerkingspartners? Daarnaast is gevraagd hoe dierenwelzijn wordt geïntegreerd met andere beleidsdomeinen, zoals het sociaal domein en publieke gezondheid.

Naast het invullen van de enquête is aan gemeenten ook gevraagd om informatie te delen over beleidsdocumenten, samenwerkingsvormen, financiële middelen en communicatiekanalen. Al met al geven de resultaten van de enquête een actueel eerste beeld van de stand van zaken op het gebied van gemeentelijk dierenwelzijnsbeleid in Nederland. In deze publicatie presenteert DierVizier de belangrijkste resultaten. De resultaten bieden handvatten voor zowel DierVizier als gemeenten zelf om goede voorbeelden te delen, knelpunten te signaleren en kansen voor verbetering te benutten. DierVizier is voornemens dit onderzoek elke 2 jaar te herhalen.

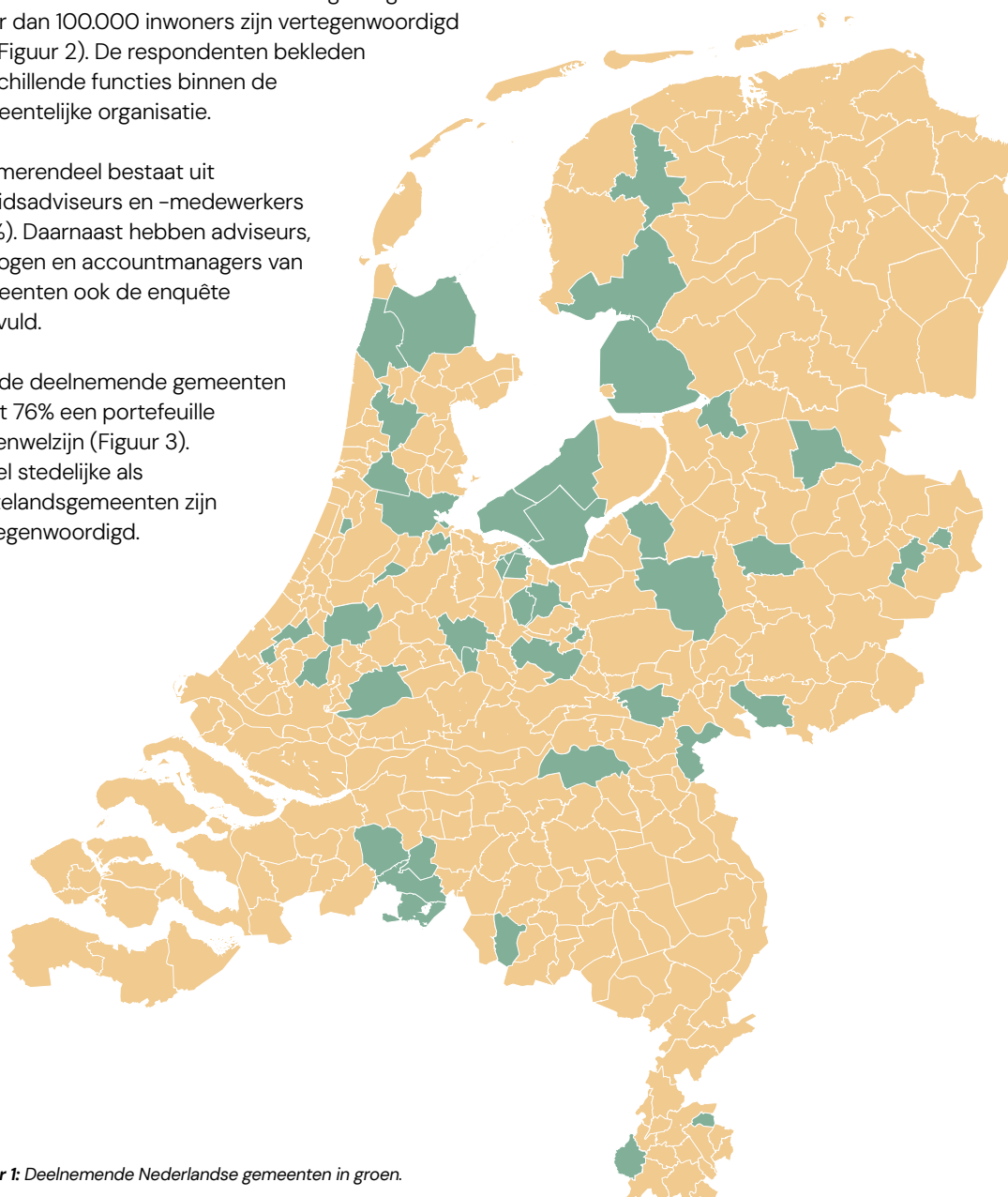
Algemene gegevens respondenten

Aan de enquête hebben in totaal 43 gemeenten deelgenomen. Deze zijn verspreid over het hele land *(deelname vanuit 9 provincies). Alleen Groningen, Drenthe en Zeeland waren niet vertegenwoordigd (Figuur 1).

Deelnemende gemeenten variëren sterk qua omvang. Zowel kleine gemeenten met minder dan 20.000 inwoners als grote gemeenten met meer dan 100.000 inwoners zijn vertegenwoordigd (Zie Figuur 2). De respondenten bekleeden verschillende functies binnen de gemeentelijke organisatie.

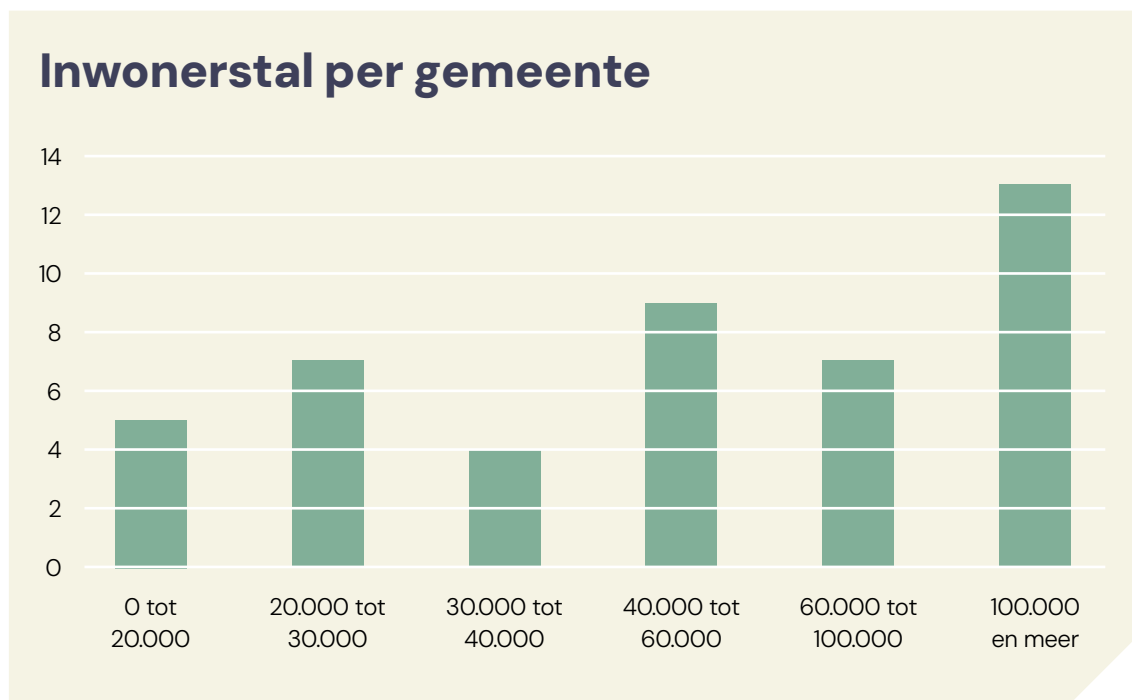
Het merendeel bestaat uit beleidsadviseurs en –medewerkers (63%). Daarnaast hebben adviseurs, ecologen en accountmanagers van gemeenten ook de enquête ingevuld.

Van de deelnemende gemeenten heeft 76% een portefeuille Dierenwelzijn (Figuur 3). Zowel stedelijke als plattelandsgemeenten zijn vertegenwoordigd.

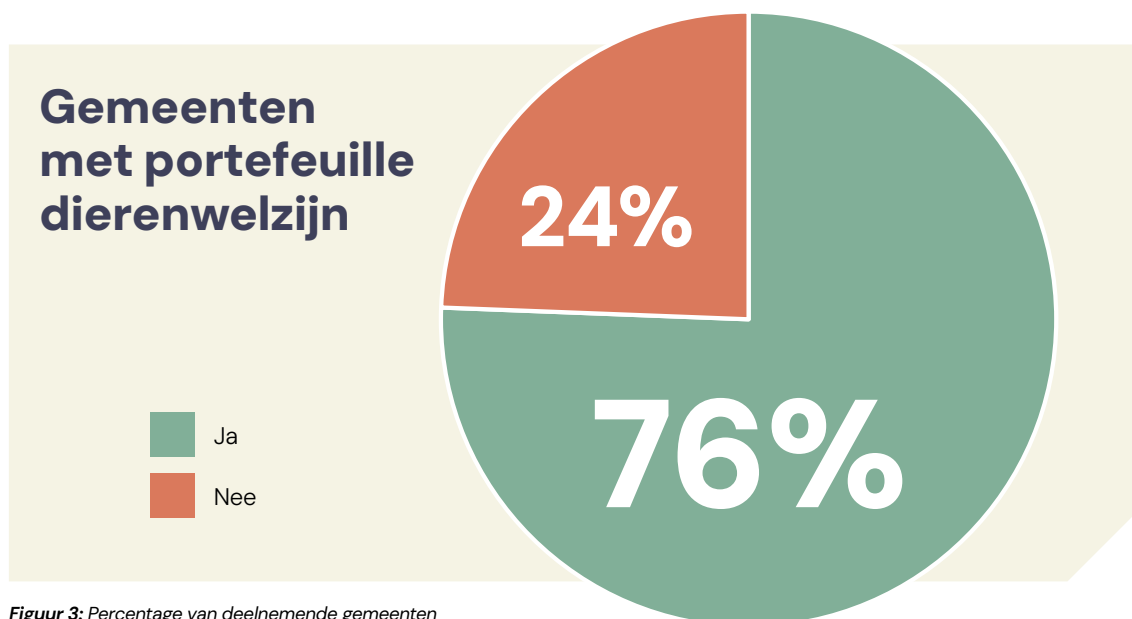

Figuur 1: Deelnemende Nederlandse gemeenten in groen.

43 deelnemende gemeenten

Figuur 2: Inwonerstal van deelnemende gemeenten.

Figuur 3: Percentage van deelnemende gemeenten die een portefeuille dierenwelzijn heeft.

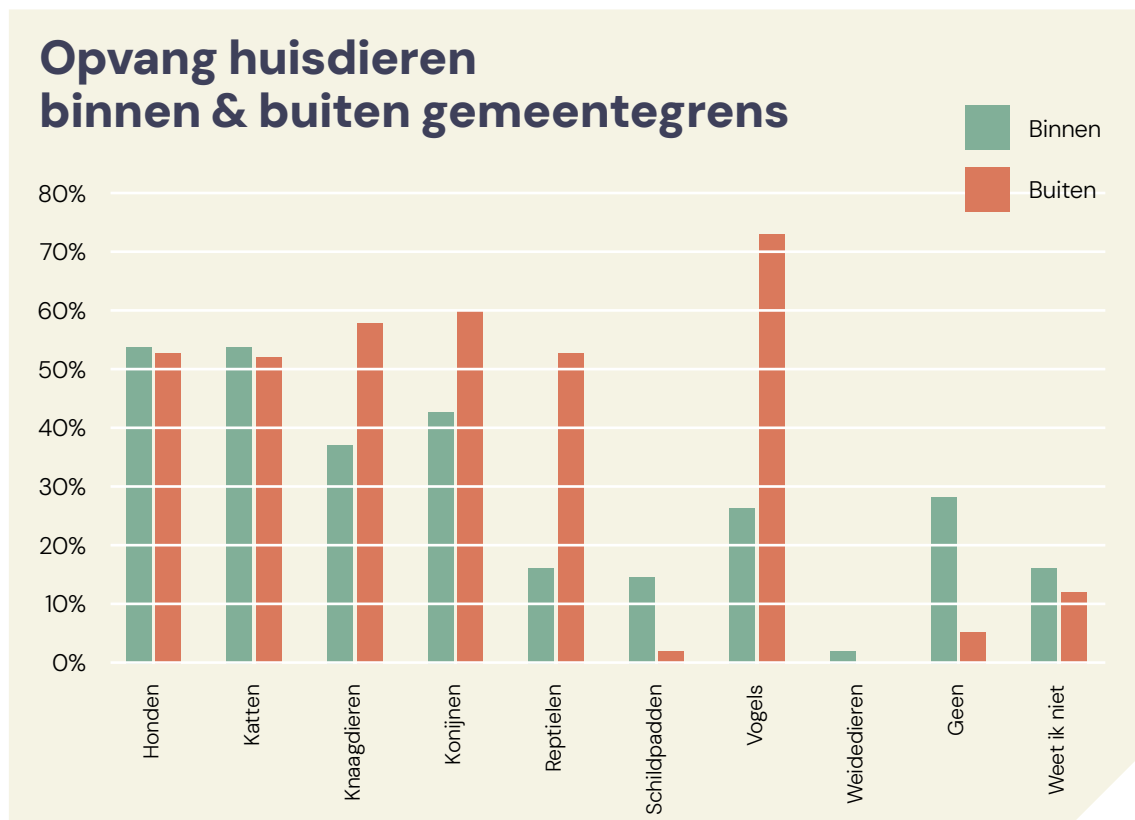
Opvang en zorg zwerfdieren

Het thema 'opvang en zorg zwerfdieren' richt zich op de wettelijke taak die gemeenten hebben betreffende zwerfdieren. Gemeenten hebben een wettelijke taak om aangetroffen zwervende dieren met een vermoedelijke eigenaar te verzorgen en tijdelijk op te vangen.

In artikel 8 lid 3 van Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek is vastgelegd dat een gevonden dier, met een vermeende eigenaar, onder de verantwoordelijkheid van de gemeente valt. De gemeente moet deze 'gevonden zaak' gedurende twee weken voor de eigenaar bewaren. Gemeenten kunnen de opvang en zorg van deze zwerfdieren op diverse manieren regelen. Binnen dit thema is geïnventariseerd hoe gemeenten deze wettelijke taak hebben vormgegeven. En ook wat voor soort dieren opgevangen worden en welke faciliteiten aangeboden worden om dit te realiseren.

Opvang soorten binnen en buiten de gemeentegrens

Gemeenten geven aan dat zij honden, katten, konijnen, knaagdieren, reptielen, vogels en schildpadden opvangen binnen de gemeentegrenzen (zie Figuur 4). Van de 43 gemeenten geeft meer dan de helft aan dat zij honden en katten opvangen binnen hun eigen gemeentegrenzen. 28% van de gemeenten geeft aan dat zij geen opvang van diersoorten hebben binnen hun gemeentegrenzen en 16% geeft aan dat zij geen gegevens hebben over de diersoorten die zij opvangen binnen de gemeentegrenzen.

Figuur 4: Gemeentelijke opvang van zwerfdieren binnen en buiten de gemeentegrens uitgezet per diersoort in % (n=43).

Niet alle gemeenten in Nederland hebben de beschikking over een eigen dierenopvang binnen hun gemeentegrens voor alle diersoorten die zij opvangen. Daarom zijn er ook gemeenten die zwerfdieren in andere gemeenten opvangen. Gemeenten vangen vogels, konijnen, knaagdieren, honden, reptielen en katten in andere gemeenten op. Twee middelgrote gemeenten geven aan dat zij geen dieren opvangen buiten de gemeentegrenzen.

Als gekeken wordt naar zowel de opvang binnen als buiten de gemeentegrenzen dan geeft één gemeente aan dat zij helemaal geen dieren opvangen. Daarnaast geven twee gemeenten aan geen zicht te hebben op de diersoorten die zij zowel binnen als buiten de gemeentegrenzen opvangen.

Faciliteiten opvanglocaties in gemeente

De tijdelijke opvang van dieren is bij 49% van de gemeenten uitbesteed aan één externe partij. Daarnaast geeft 41% van de gemeenten aan dat er geen centrale huisvesting is, maar dat gevonden dieren worden ondergebracht in een netwerk van verbonden partijen, zoals een lokale konijnenopvang, waarmee een contract is afgesloten.

Bovenwettelijke taken

Naast de opvang van zwerfdieren zijn er gemeenten die binnen dit kader zich ook inzetten voor gerelateerde onderwerpen. Hierbij geeft 49% van de gemeenten aan dat zij een aanpak hebben om het aantal zwerkatten te verlagen. Ook organiseert 39% van de gemeenten chipacties voor honden en/of katten. En geeft 88% van de gemeenten ook steun aan dierenambulances. Er is niet uitgevraagd wat de steun betreft.

Aandachtspunten

Uit de resultaten blijkt dat gemeenten hun wettelijke taak met betrekking tot zwerfdieren op verschillende manieren invullen, waarbij een groot deel van de gemeenten honden en katten opvangt binnen de eigen gemeentegrenzen. 21% van de gemeenten beschikt niet of maakt geen gebruik van een eigen opvanglocatie in de gemeente, waardoor zij aangewezen zijn op opvang in andere gemeenten. Dit kan leiden tot verschillen in beschikbaarheid en kwaliteit van opvang. Een klein aantal gemeenten vangt helemaal geen dieren op of heeft geen zicht op de soorten die zij binnen of buiten de gemeentegrens opvangen. Dit laat zien dat er hiaten zijn in zowel informatievoorziening als in de uitvoering van de wettelijke taken, waardoor de opvang van zwerfdieren per gemeente kan verschillen. Daarnaast is er een verschil zichtbaar in de diersoorten die binnen versus buiten de gemeente worden opgevangen. Het grootste verschil is te zien bij vogels en reptielen, die voornamelijk buiten de gemeentegrenzen worden opgevangen.

De zorg voor opgevangen dieren verloopt bij ongeveer de helft van de gemeenten via uitbesteding aan externe partijen en bij 41% via een netwerk van verbonden opvanglocaties. Deze spreiding biedt flexibiliteit en samenwerking, maar kan ook leiden tot verschillen in kwaliteit en uniformiteit van de opvang. Positief is dat 80% van de gemeenten tevreden is over de opvang en huisvesting, wat aangeeft dat de combinatie van voorzieningen en samenwerking in veel gevallen goed functioneert.

Daarnaast zetten gemeenten zich op verschillende manieren bovenwettelijk in om dierenwelzijn te bevorderen. Ongeveer de helft van de gemeenten voert een aanpak om het aantal zwerkatten terug te dringen, terwijl 39% chipacties organiseert voor honden en/of katten. Een groot deel van de gemeenten (88%) geeft steun aan dierenambulances, wat bijdraagt aan de uitvoering van de wettelijke opvangtaak en aanvullende zorg voor dieren. Deze initiatieven laten zien dat gemeenten hun verantwoordelijkheid voor zwerfdieren vaak verder trekken dan strikt wettelijk vereist, en dat er sprake is van betrokkenheid bij preventieve en ondersteunende maatregelen.

Gezamenlijk laat dit beeld zien dat gemeenten belangrijke stappen hebben gezet in de opvang en zorg voor zwerfdieren, maar dat er tegelijkertijd ruimte is om de informatievoorziening te verbeteren en de opvangstructuren beter te monitoren. Daarnaast is er geen landelijk gelijk speelveld voor alle ketenactiviteiten (preventie, vervoer, noodhulp en opvang). Door deze elementen te versterken, kan de uitvoering van de wettelijke taken consistent en effectiever worden gemaakt.

Dieren in het sociaal domein & veiligheid

Het thema 'dieren in het sociaal domein & veiligheid' richt zich op de rol van gemeenten bij het ondersteunen van mens-dierrelaties binnen maatschappelijke vraagstukken. Dieren spelen voor veel inwoners van een gemeente een rol in het dagelijks leven, maar kunnen ook onderdeel zijn van sociale problematiek — bijvoorbeeld bij financiële kwetsbaarheid, huiselijk geweld of buurtconflicten. Gemeenten hebben binnen het sociaal domein een omschreven wettelijke verantwoordelijkheid voor dierenwelzijn.

De Wet dieren legt een algemene zorgplicht op om hulpbehoevende dieren de nodige zorg te bieden en verbiedt mishandeling (art. 1.4 Wet Dieren). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de opvang, verzorging en tijdelijke bewaring van gevonden of afgestane dieren, inclusief de regeling rond kadavers van gezelschapsdieren (art. 3.5). Wanneer dieren in bewaring moeten worden genomen, gelden de procedurele regels uit de Algemene wet bestuursrecht, waaronder bepalingen over opslag, bewaartermijnen en vervreemding (art. 5:29–5:30).

Bij bijtincidenten en overlast speelt daarnaast de civielrechtelijke risicoaansprakelijkheid van de eigenaar een rol (Burgerlijk Wetboek art. 6:179). Ook kan de gemeenten op grond van de Gemeentewet (zie artikelen 172 en 174) in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) regels stellen op het gebied van openbare orde en veiligheid. Dit in het kader van het opstellen van een bijtprotocol, zodat beschreven is hoe om te gaan met bijtincidenten.

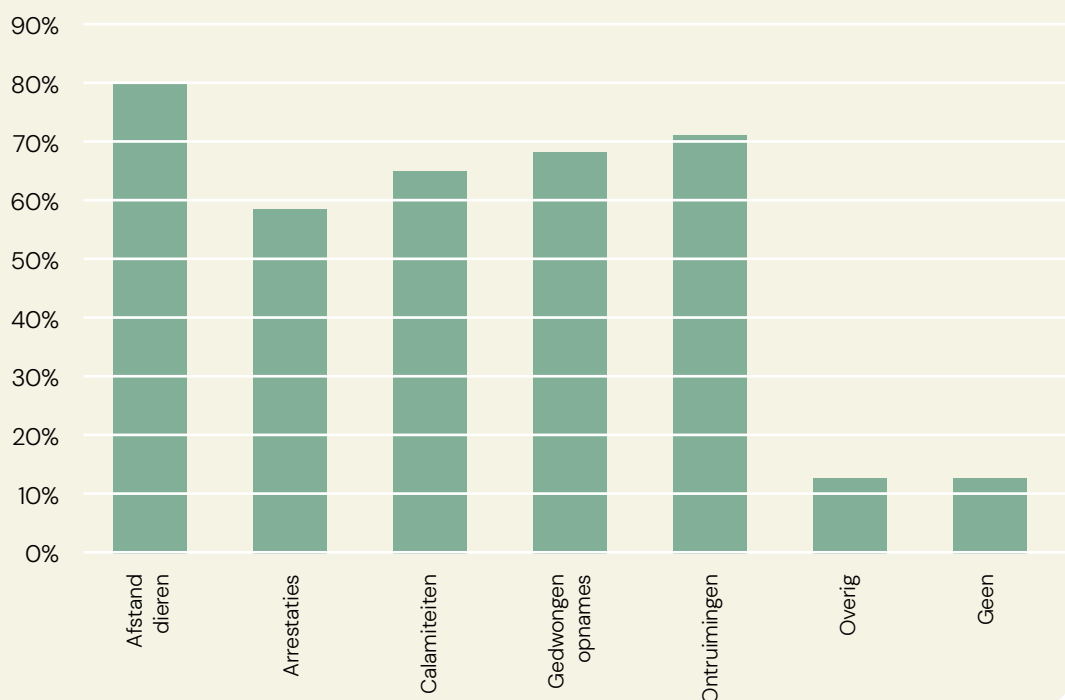
Binnen dit thema is geïnventariseerd wat de positie van dieren binnen het sociaal domein & veiligheid van gemeenten is. Daarbij is onderzocht welke sociale voorzieningen er beschikbaar zijn voor huisdieren, zoals regelingen of initiatieven die inwoners met dieren ondersteunen in kwetsbare situaties. Ook is gekeken naar de thema's die gemeenten binnen dit domein adresseren en in hoeverre zij beleid of initiatieven hebben ontwikkeld om deze thema's op te pakken.

Daarnaast is in het kader van (openbare) veiligheid in kaart gebracht of gemeenten overlast, mishandeling en bijtincidenten registreren en op welke manier deze gegevens worden vastgelegd. Tot slot is nagegaan of er binnen gemeenten een bijtprotocol aanwezig is dat richting geeft aan de aanpak en opvolging van bijtincidenten.

Sociale voorzieningen in noodsituaties

Het kan voorkomen dat inwoners van een gemeente tijdelijk of blijvend niet meer voor hun dieren kunnen zorgen. Dat kan gaan om noodsituaties of bijzondere omstandigheden, zoals een huisontruiming. Hiervoor kan een sociale voorziening getroffen worden voor het dier. Met sociale voorzieningen wordt bedoeld dat de gemeente een regeling, samenwerkingsverband of noodopvang heeft waarmee het welzijn van huisdieren wordt geborgd, bijvoorbeeld via opvang, herplaatsing of financiële hulp. De vraag inventariseert in hoeverre gemeenten verantwoordelijkheid zien en nemen voor dierenwelzijn in sociale- en noodsituaties van hun inwoners. In totaal geeft 81% van de gemeenten aan dat zij een sociale voorziening hebben voor dieren waar afstand van gedaan (moet) worden. Gevolgd door 71% van de gemeenten die een sociale voorziening geregeld hebben voor ontruiming en 68% van de gemeenten voor gedwongen opnames. In totaal geeft 13% van de gemeenten aan geen regelingen te hebben (zie Figuur 5).

Sociale voorzieningen voor huisdieren

Figuur 5: Percentage gemeenten dat sociale voorzieningen voor dieren bij noodsituaties of bijzondere omstandigheden heeft (n =31).

Samenwerking en verbindingen tussen het sociaal domein & dierenwelzijn

Sociale zorgen, zoals geldgebrek of verstoorde gezinsrelaties kunnen aanleiding zijn tot verminderd of onvoldoende dierenwelzijn. Er is om die reden dan ook een verbinding tussen het sociaal domein en dierenwelzijn. Van de 28 gemeenten heeft 79% een samenwerking voor noodopvang voor dieren. Daarnaast heeft net iets minder dan de helft een samenwerking tussen signalering huiselijk geweld en dierenwelzijn. Ongeveer 1 op de 3 gemeenten heeft een minimabeleid dat ook gericht is op dieren (zie Figuur 6).

Registratie van overlast, mishandeling en bijtincidenten

Registratie van meldingen valt voor een deel ook onder openbare orde en veiligheid. Aangezien dit thema het sociaal domein kan raken, hebben we het onder het thema van sociaal domein ondergebracht.

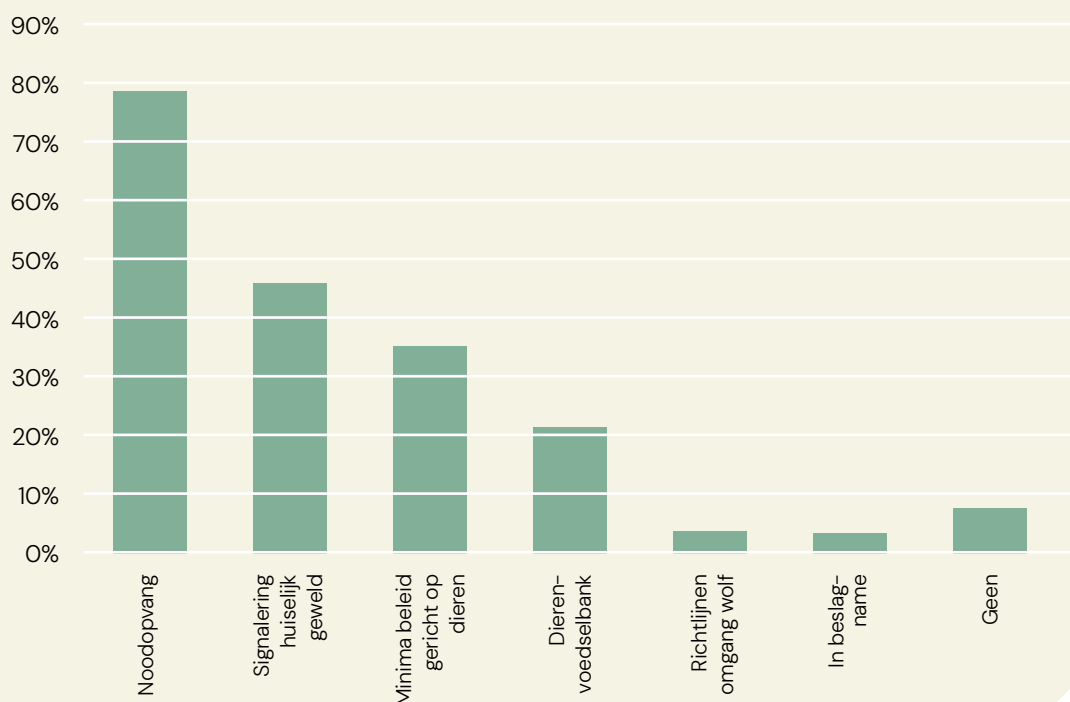
Registratie is door 35 gemeenten nader geduid. Een meerderheid (54%) registreert bijtincidenten die voorgekomen zijn in de gemeente. Iets minder dan de helft doet dat met overlast ervaren door dieren. Dierenmishandeling wordt door 23% van de gemeenten geregistreerd. In totaal is het bij 26% van de gemeenten onbekend of er registratie plaats vindt. En 11% van de gemeenten geeft aan dat zij geen registraties bijhouden (zie Tabel 1).

Registratie van overlast, mishandeling en bijtincidenten

Overlast	46%
Bijtincidenten	54%
Mishandeling	23%
Onbekend	26%
Nee	11%

Tabel 1: Registratie van gemeenten over overlast, bijtincidenten en mishandeling (n=35).

Verbinding sociaal domein & dierenwelzijn

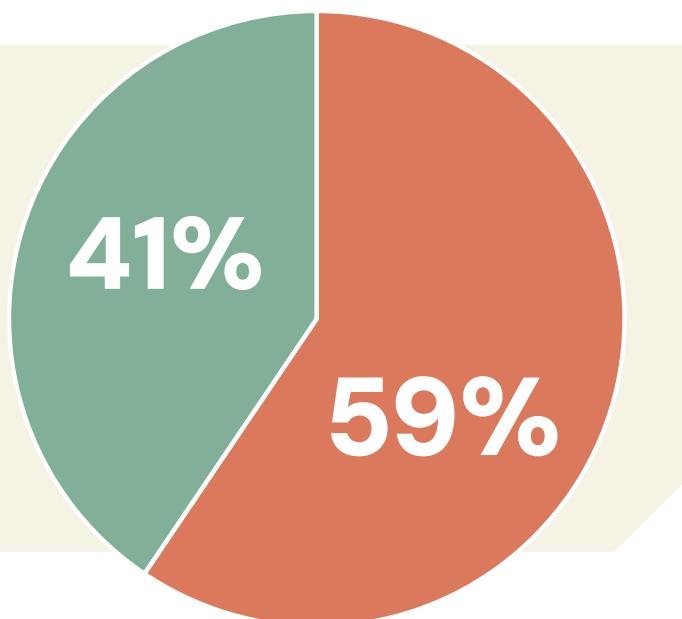

Figuur 6: Percentage gemeenten dat een verbinding heeft gelegd tussen het sociaaldomein & dierenwelzijn n=28.

Bijtprotocol voor honden

Gemeenten kunnen een bijtprotocol opstellen waarin staat hoe de gemeente optreedt in samenwerking met de politie of andere gemeentelijke toezichthouders indien een bijtincident met een hond zich voordoet. Uit de resultaten blijkt dat 59% van de ondervraagde gemeenten momenteel geen bijtprotocol heeft (Figuur 7).

Bijtprotocol voor honden

Figuur 7: Aanwezigheid van een bijtprotocol voor honden binnen de gemeente (n=37).

Aandachtspunten

Uit de resultaten blijkt dat meer dan de helft van de ondervraagde gemeenten momenteel geen bijtprotocol heeft. Het verschil tussen het registreren van bijtincidenten en het hebben van een bijtprotocol valt op: In 80% van de gemeenten die wél een bijtprotocol hebben, wordt ook de registratie van bijtincidenten bijgehouden. Bij gemeenten zonder bijtprotocol ligt dit percentage op slechts 32%. Deze discrepantie is relevant, gezien het hoge aantal geschatte bijtincidenten in Nederland, dat jaarlijks rond de 150.000 gevallen ligt. Het benadrukt dat een bijtprotocol niet alleen richting geeft aan de aanpak van incidenten, maar ook een belangrijke rol speelt bij het systematisch vastleggen van gegevens en het bewaken van het dieren- en mensenwelzijn.

In 80% van de gemeenten die wél een bijtprotocol hebben, wordt ook de registratie van bijtincidenten bijgehouden. Bij gemeenten zonder bijtprotocol ligt dit percentage op slechts 32%.

Positief is dat gemeenten in veel gevallen sociale voorzieningen hebben ingericht voor huisdieren in kwetsbare situaties. Zo geeft 71% van de gemeenten aan dat zij een sociale voorziening hebben voor huisontruimingen. Dit sluit aan bij de wettelijke verplichting volgens de Algemene wet bestuursrecht (Artikel 5:29 Awb) om achtergelaten zaken maximaal 13 weken op te slaan, en toont aan dat gemeenten deze verantwoordelijkheid op zich nemen. Ook voor situaties waarin dieren betrokken zijn bij gedwongen opnames, waar formeel geen gemeentelijke verplichting bestaat, geeft 68% van de gemeenten aan een voorziening te hebben. Dit laat zien dat gemeenten hun verantwoordelijkheid richting dierenwelzijn verder trekt dan strikt wettelijk is vereist.

Daarnaast komt uit de resultaten naar voren dat samenwerking en verbindingen binnen het sociaal domein nog verbeterd kunnen worden. Veel gemeenten werken samen voor noodopvang van dieren, maar minder dan de helft koppelt signalering van huiselijk geweld aan dierenwelzijn, en slechts een derde betreft dieren expliciet in minimabeleid. Dit laat zien dat de koppeling tussen sociale problematiek en dierenwelzijn nog niet structureel is geborgd, terwijl er in de praktijk vaak sprake is van overlapping tussen deze thema's.

Ook registratie van overlast, mishandeling en bijtincidenten vertoont een ongelijk beeld. Hoewel een meerderheid bijtincidenten registreert, doet minder dan de helft dat voor overlast, en slechts 23% voor dierenmishandeling. Bij ruim een kwart van de gemeenten is het onbekend of registratie plaatsvindt, en 11% registreert helemaal niet. Deze inconsistentie beperkt het inzicht in incidenten en bemoeilijkt de ontwikkeling van gericht beleid en preventieve maatregelen.

Gezamenlijk laat dit beeld zien dat gemeenten belangrijke stappen hebben gezet in het ondersteunen van dieren binnen het sociaal domein en dat er al veel positieve initiatieven bestaan, zoals sociale voorzieningen voor huisdieren en registratie van bijtincidenten in gemeenten met bijtprotocol. Tegelijkertijd liggen er kansen om samenwerking, registratie en beleidsstructuren verder te versterken, bijvoorbeeld door bijtprotocollen breder in te voeren, registraties te uniformeren en de koppeling met sociale thema's structureel te borgen. Hierdoor kan de ondersteuning van dieren in kwetsbare situaties consistent, effectiever en transparanter worden uitgevoerd. In algemene zin draagt meer uniform beleid bij aan heldere verwachtingen bij inwoners en hulppartners in het sociaal domein.

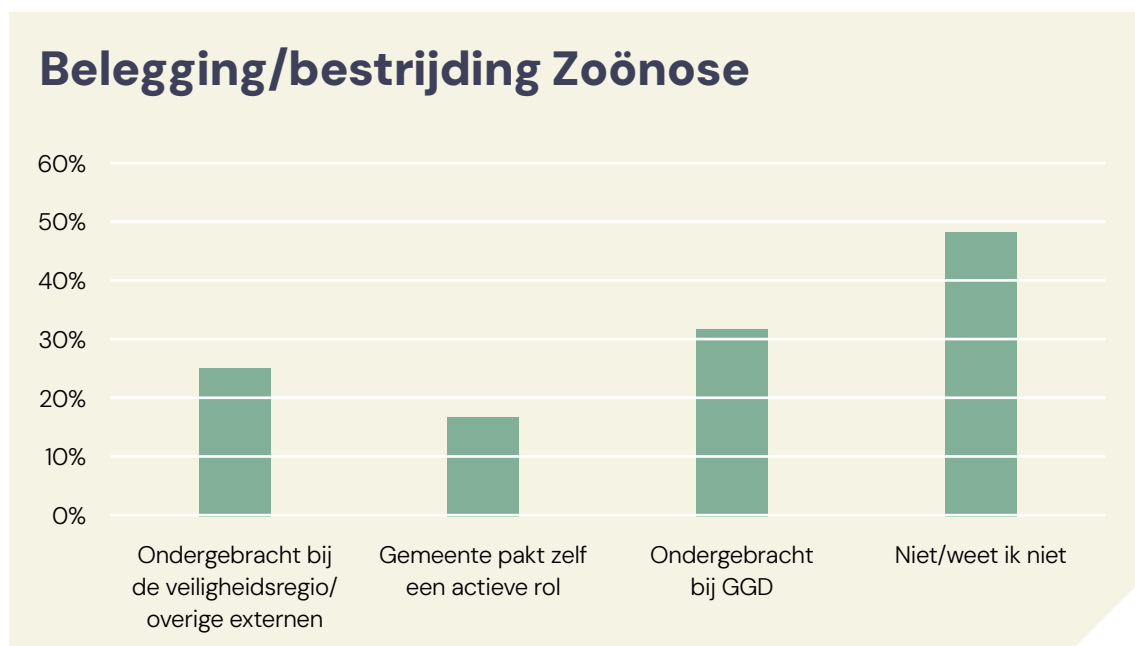
Publieke gezondheid

Het thema 'Publieke gezondheid' omvat het voorkomen en bestrijden van dierziekten en zoönosen, evenals het waarborgen van dierenhulp tijdens rampen en crisissituaties binnen de gemeente. Gemeenten zijn wettelijk verantwoordelijk voor de lokale invulling en uitvoering van de wettelijke kaders voor publieke gezondheid, met als doel om de gezondheid van de inwoners te verbeteren en te beschermen. En hierin collectieve voorzieningen en maatregelen te organiseren die de gezondheid van de samenleving bevordert.

Hiervoor maken veiligheidsregio's in samenspraak met onder andere gemeenten crisisdraaiboeken en rampenplannen. Sinds 2022 zijn in de Tweede Kamer moties aangenomen om dierenhulp bij rampen te regelen. Crisisdraaiboeken dienen standaard aandacht te besteden aan dieren, met een goed georganiseerde hulpstructuur en inzet van professionele dierenhulpverleners. Dit is geen wettelijke verplichting, maar een verzoek vanuit de Tweede Kamer.

In veel gevallen heeft de gemeenten geen wettelijke verantwoordelijkheid, maar zijn ze wel onderdeel van een veiligheidsregio, waarin zij de aanpak van rampen regelen. Daarnaast geldt de algemene zorgplicht om dieren in nood te helpen (Art 1.4 wet dieren). Dit geldt ook voor gemeenten. Volgens artikel 2 van de Wet Veiligheidsregio's is het college van burgemeester en wethouders belast met het organiseren van brandweerbijstand, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. In artikel 3, lid 1, onderdeel b staat dat de brandweer als taak heeft te zorgen voor het beperken en bestrijden van gevaar bij ongevallen voor mens én dier. Ook hebben gemeenten een wettelijke verantwoordelijkheid volgens de Wet Publieke gezondheid (Art 6) om preventieve maatregelen te nemen om infectieziekte te bestrijden.

Binnen dit thema is geïnventariseerd of, en op welke wijze, gemeenten momenteel afspraken of regelingen hebben vastgelegd rondom de bestrijding van zoönosen en rampen. Daarnaast is gekeken naar de samenwerking die gemeenten hierbij aangaan.

Figuur 8: Percentage gemeenten over de belegging en bestrijding Zoönose (n=41).

Rol gemeenten in aanpak zoönosen

Bijna de helft van de gemeenten geeft aan dat zij niet weten en/of niets geregeld hebben rondom de bestrijding van zoönosen, zoals vogelgriep (zie Figuur 8). Van de gemeenten die dit wel hebben belegd, neemt 17% gemeenten een actieve rol op zich. De andere gemeenten hebben het belegd bij de GGD of veiligheidsregio en overige externen partijen, zoals dierenambulances.

Wat betreft samenwerking in de bestrijding van zoönosen geven gemeenten aan dat zij verschillende organisaties betrekken.

De meeste gemeenten werken samen met de dierenambulance (41%), gevolgd door wildopvangcentra (18%) en dierenasielen (15%). Daarentegen werkt 18% van de gemeenten niet samen met andere organisaties, en bij 29% van de gemeenten is het onbekend of er samenwerking plaatsvindt (zie Tabel 2).

Samenwerking bestrijding Zoönose

Dierenambulance	41%
Dierenopvang wilde dieren	18%
kinderboerderijen en dierenverblijven	3%
Niemand	18%
onbekend	29%
Dierenasiel	15%
Dierenartsen en GD dieren	3%
GGD	6%

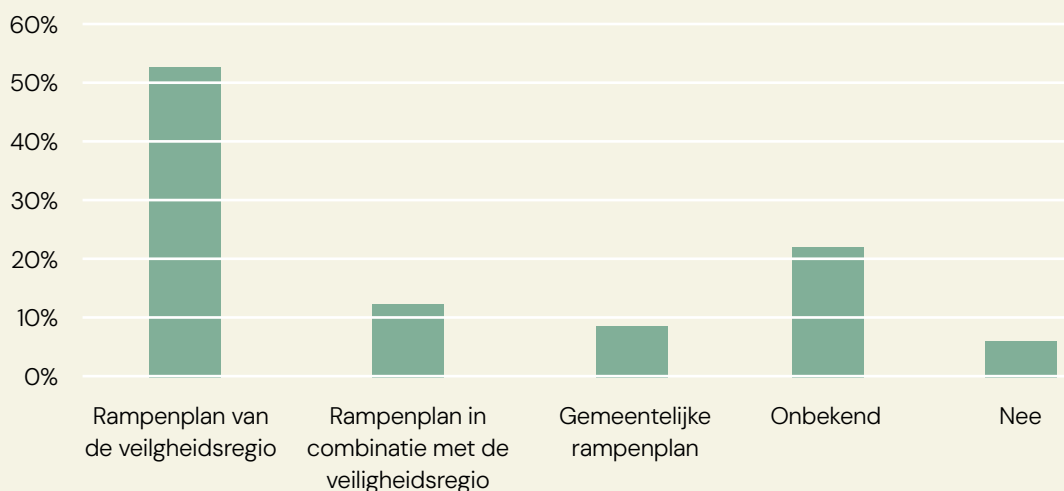
Tabel 2: Samenwerkingen tussen gemeenten en dierenorganisaties in de bestrijding van zoönose.

Dierenhulp bij rampen

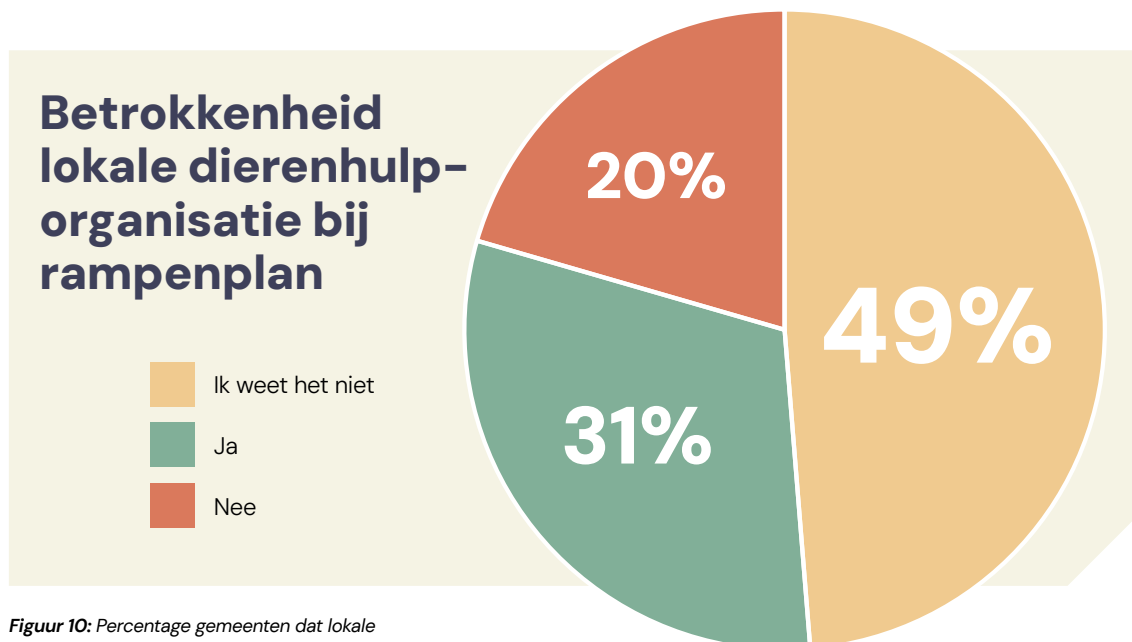
In totaal hebben 33 gemeenten antwoord gegeven op de vraag of zij beschikken over een rampenplan voor dieren, oftewel of dierenhulp is vastgelegd tijdens een ramp.

Ongeveer de helft van de gemeenten geeft aan dat zij gebruikmaken van het rampenplan van de veiligheidsregio. Deze gemeenten liggen in 12 verschillende veiligheidsregio's. 6% van de gemeenten heeft geen rampenplan voor dieren en bij 21% van de gemeenten is dit onbekend (zie Figuur 9).

Vastlegging dierenhulp in rampenplan

Figuur 9: Percentage gemeenten dat beschikking heeft over een rampenplan voor dieren (n=33).

Ten aanzien van de betrokkenheid van lokale dierenhulporganisaties bij het rampenplan blijkt dat de helft van de gemeenten daar momenteel geen zicht op heeft. In totaal geeft 31% van de gemeenten aan dat lokale dierenhulporganisaties wél zijn betrokken bij het rampenplan voor dieren. Bij 20% van de gemeenten is het momenteel onbekend of er betrokkenheid is van lokale dierenhulporganisaties bij het rampenplan (Figuur 10).

Aandachtspunten

Uit de resultaten blijkt dat gemeenten op het thema publieke gezondheid nog onvoldoende duidelijkheid hebben of er iets geregeld is voor de aanpak van bestrijding van zoönosen. Bijna de helft van de gemeenten geeft aan niet te weten of er regelingen zijn getroffen, of dat er in het geheel niets is vastgelegd. Dat is deels verklaarbaar doordat de formele verantwoordelijkheid voor infectieziektebestrijding bij de GGD ligt, alhoewel de gemeente hier ook een rol in heeft.

In totaal geeft 31% van de gemeenten aan dat lokale dierenhulporganisaties wél zijn betrokken bij het rampenplan voor dieren.

Toch valt op dat 17% van de gemeenten wél een actieve rol op zich neemt, wat wijst op een wisselende interpretatie van de gemeentelijke verantwoordelijkheden binnen dit domein. Daarnaast blijkt dat voor ongeveer een derde van de gemeenten onduidelijk is of er samenwerking plaatsvindt met dierenhulporganisaties bij de aanpak van zoönosen, terwijl de andere gemeenten uiteenlopende partijen betrekken, zoals dierenambulances, wildopvangcentra en dierenasielen. Deze variatie en het gebrek aan inzicht vergroten het risico op onduidelijkheid in situaties waarin snelle en gecoördineerde actie vereist is.

Een vergelijkbare versnippering is zichtbaar bij de rampenplannen voor dieren. Hoewel gemeenten in meerderheid aangeven dat er een rampenplan aanwezig is, ligt dit plan vaak elders belegd, doorgaans bij de veiligheidsregio. Dit is aannemelijk gezien de wettelijke coördinerende rol van veiligheidsregio's bij crisisbeheersing, maar het ontslaat gemeenten niet van hun rol binnen diezelfde regionale structuur.

Tegelijkertijd weet ongeveer de helft van de gemeenten niet of dierenhulporganisaties betrokken zijn bij het rampenplan, terwijl deze organisaties in de praktijk een belangrijke schakel vormen bij hulpverlening aan dieren tijdens rampen en crisissituaties. Door samenwerking en taakverdeling met betrokken partijen tijdig te organiseren, kan in acute situaties duidelijk zijn wie welke rol vervult en hoe de uitvoering wordt vormgegeven.

Dieren in het wild

In het wild levende dieren, ofwel wilde dieren, zijn alle dieren die niet gehouden worden door mensen. Denk hierbij aan diverse zoogdieren, zoals reeën, ratten, muizen en vossen, maar ook vogels, vissen, reptielen en insecten. In iedere gemeente leven dieren in het wild, ook in stedelijk gebied. Wilde dieren dragen bij aan een natuurinclusieve en groene stad, maar mensen kunnen ook overlast van in het wild levende dieren ervaren. En omgekeerd worden dieren regelmatig in hun welzijn benadeeld door menselijke activiteiten.

De bevoegdheid om zaken te bepalen voor in het wild levende dieren ligt in belangrijke mate bij provinciale of landelijke overheid. Daardoor kan de gemeente niet zoveel bepalen betreffende wilde dieren. Dit geldt niet voor (overlast van) exoten, omdat exoten volgens de Omgevingswet niet beschermd zijn. De gemeente heeft hierin ruimte om te handelen. De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van de openbare ruimte binnen de gemeentegrenzen. Verwijderen van dode dieren uit de openbare ruimte is van belang voor de volksgezondheid en is een gemeentelijke taak. Ook hebben gemeenten een wettelijke verantwoordelijkheid volgens de Wet Publieke gezondheid (Art 6) om preventieve maatregelen te nemen om infectieziekte te bestrijden. Waarin vaak ook verwezen wordt naar preventieve maatregelen te nemen tegen dieren die eventueel ziekten mee kunnen nemen.

Binnen dit thema is geïnventariseerd voor welke diersoorten gemeenten zich beleidsmatig inzetten. Daarnaast is er ook uitgevraagd wat het gemeentelijk beleid is ten aanzien van niet-inheemse diersoorten. Wat staan gemeenten toe met betrekking tot jacht en hoe gaan gemeenten om met overlastgevendende dieren.

Inzet voor soorten wilde dieren en voorzieningen

Gemeenten hebben in uiteenlopende mate aandacht voor de bescherming van wilde dieren in hun gebied. Uit de resultaten van de enquête blijkt dat de inzet vooral gericht is op soorten die veel voorkomen in de stedelijke omgeving.

Van de 36 deelnemende gemeenten geeft 81% aan actief beleid of maatregelen te hebben voor vogels. Egels worden door 72% van de gemeenten specifiek genoemd als aandachtsoort. De minste aandacht gaat uit naar vleermuizen (6%) en reeën of herten (17%). Voor het volledig overzicht (zie Tabel 3). Er is geen uitvraag gedaan naar wat de gemeenten doen voor deze diersoorten.

Naast de inzet voor specifieke diersoorten zijn er gemeenten die zich inzetten op bredere onderwerpen, zoals de bescherming van leefgebieden van in het wild levende dieren. In totaal zet 61% van de gemeenten zich in om leefgebieden te beschermen voor in het wilde levende dieren. Daarnaast heeft 63% van de gemeenten ecologische voorzieningen. Dit zijn maatregelen die de natuur, dieren en biodiversiteit ondersteunen, zoals nestkasten, insectenhôtels of faunapassages. Ook geeft 59% van de gemeenten aan dat zij zich inzetten voor de opvang van wilde dieren. Hetgeen dat ze daarvoor doen is niet uitgevraagd, dit kan gaan om een financiële of materiele bijdrage gaan.

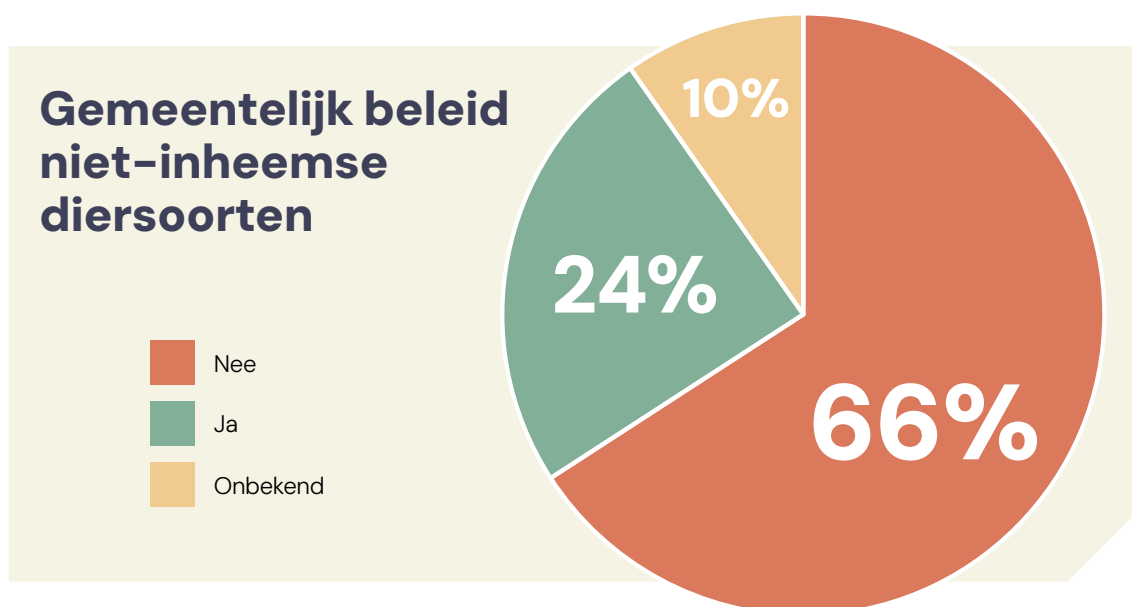
Gemeentelijke inzet voor diersoorten die in het wild leven

Vogels	81%
Egels	72%
Inheemse soorten reptielen/amfibieën	42%
Vos	22%
Marterachtigen	19%
Waterdieren	19%
Bever	25%
Reeën/ herten	17%
Dassen	22%
Vleermuizen	6%

Tabel 3: De inzet van gemeenten voor diersoorten die in het wild leven (n=36).

Niet-inheemse diersoorten

Waar het gaat over niet-inheemse diersoorten, hebben gemeenten te maken met diverse beleidsterreinen die elkaar overlappen. Niet-inheemse diersoorten zijn in het wild levende dieren, maar kunnen ook door de mens gehouden dieren zijn. De aanwezigheid van niet-inheemse soorten kan van invloed zijn op de biodiversiteit van fauna en flora, bijvoorbeeld als sprake is van soorten die wettelijk aangemerkt worden als invasief. Het juridische kader waar deze soorten onder kunnen vallen bestrijkt een breed scala van thema's: natuurbescherming binnen de Omgevingswet, het Besluit over de Huis- en Hobbydierenlijst in Nederland, de EU-Habitatrichtlijn, de EU-Vogelrichtlijn, de EU-Unielijst invasieve exoten, of het Burgerlijk Wetboek 5. Dit is geen uitputtende opsomming van wet- en regelgeving die kan raken aan de aanwezigheid, bescherming en/of bestrijding van niet-inheemse diersoorten. Uit de resultaten blijkt dat 66% van de gemeenten geen gemeentelijk beleid heeft dat gericht is op niet-inheemse diersoorten. 24% van de gemeenten heeft dit wel en bij 10% is het onbekend (zie Figuur 11).

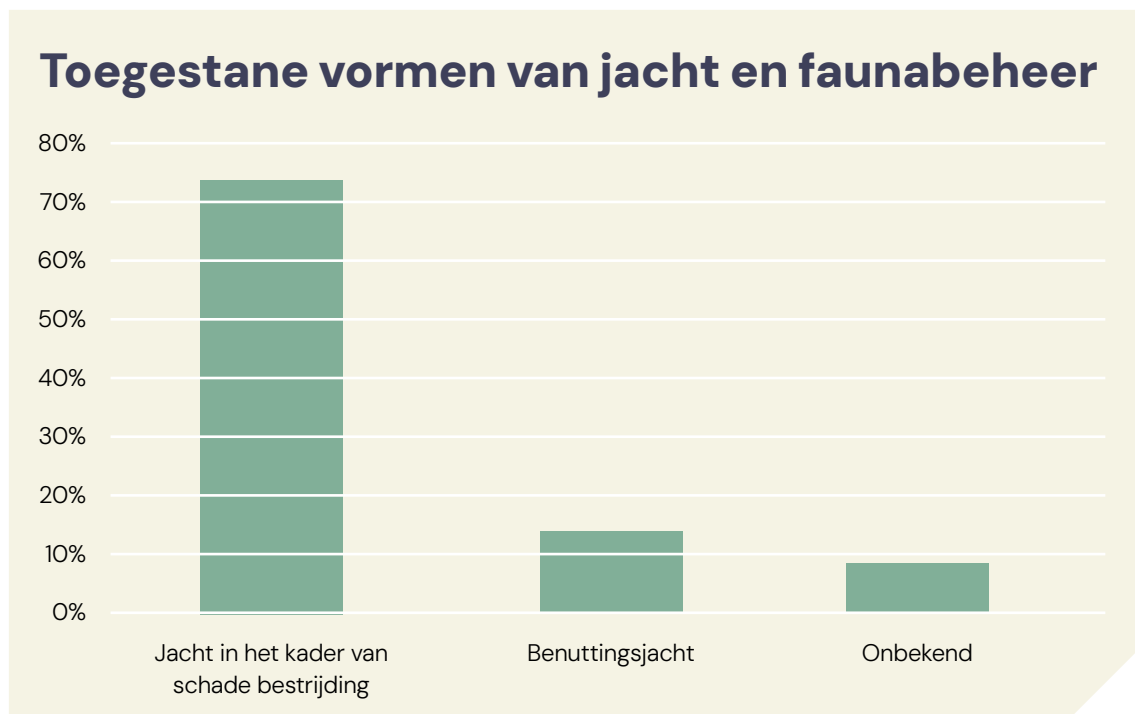

Figuur 11: Aanwezigheid van gemeentelijk beleid ten aanzien van niet-inheemse diersoorten (n=41).

Jacht en faunabeheer

In het dagelijks taalgebruik lopen begrippen als jacht, faunabeheer, schadebestrijding en populatiebeheer vaak door elkaar. In essentie gaat het echter om twee vormen die soms gelijktijdig plaatsvinden: de benuttingsjacht en het faunabeheer. Benuttingsjacht houdt in dat wilde dieren worden opgespoord en gedood met het doel ze als voedsel te gebruiken. Faunabeheer richt zich daarentegen op het voorkomen of verminderen van schade, of op het reguleren van populaties om hun groei en verspreiding te beperken. De gemeente heeft als grondeigenaar de wettelijke bevoegdheid om jachtrechten uit te geven.

De gemeente kan deze bevoegdheid inzetten om de benuttingsjacht op gemeentegronden wel/niet toe te staan. Deze is beperkt tot vijf wildsoorten, namelijk haas, fazant, wilde eend, konijn en houtduif (art 4.17 Omgevingsregeling). De gemeente kan de bevoegdheid gebruiken om faunabeheer uitsluitend ten behoeve van beheer en schadebestrijding in te zetten. Gemeenten kunnen ook kiezen voor een beleid om jacht als middel in te zetten, als andere maatregelen voor faunabeheer en bij het tegengaan van belangrijke schade onvoldoende effect hebben. Uit de resultaten is gebleken dat 73% van de gemeenten faunabeheer inzet ter bestrijding van schade en is het in 14% van de gemeenten toegestaan om te jagen op de vijf wilde soorten (zie Figuur 12).

Figuur 12: Toegestane vormen van jacht en faunabeheer op eigen gemeentelijke grond (n=37)) Overlastgevende dieren.

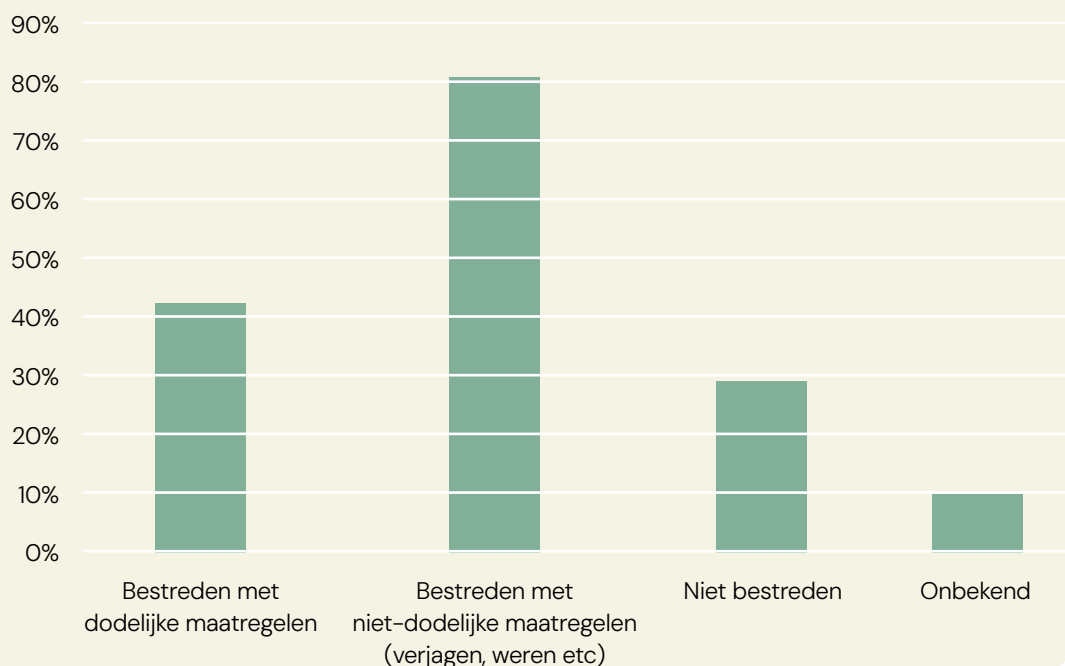
Overlastgevende dieren

De bestrijding van overlastgevende diersoorten kan de gemeenten op drie verschillende manieren aanpakken, namelijk bestrijding met dodelijke maatregelen, bestrijding met niet-dodelijke maatregelen en de keuze om niet over te gaan tot bestrijding. Uit de resultaten is gebleken dat 82% van de gemeenten bestrijden door middel van niet-dodelijke maatregelen. Daarnaast zetten gemeenten ook dodelijke bestrijdingsmiddelen in (42%) en kiezen ze ook voor het niet overgaan van bestrijden (zie Figuur 13). Meerdere gemeenten hebben aangegeven dat het afhankelijk is van de situatie en het diersoort of ze hierop overgaan en op welke manier zij overlastgevende dieren aanpakken.

Aandachtspunten

Uit de resultaten komt naar voren dat gemeenten zich vooral richten op wilde diersoorten die zichtbaar aanwezig zijn in de stedelijke omgeving, zoals vogels en egels. Voor specialistische soorten, zoals vleermuizen of grotere zoogdieren als reeën, is de aandacht beperkter, terwijl juist deze soorten afhankelijk zijn van specifieke leefgebieden en bescherming. Dit vormt een aandachtspunt, omdat gemeenten tegelijkertijd aangeven zich in meerderheid in te zetten voor het behoud van leefgebieden, maar niet altijd

Bestrijding van overlastgevende diersoorten

Figuur 13: Bestrijding van overlastgevende diersoorten (n=38).

voor de soorten die daar direct van afhankelijk zijn. Daarnaast blijkt dat ruim de helft van de gemeenten ecologische voorzieningen heeft, maar niet duidelijk is hoe deze aansluiten op de behoeften van verschillende diersoorten. Dit maakt het lastig om de effectiviteit van deze voorzieningen te duiden.

Op het gebied van niet-inheemse diersoorten valt op dat het merendeel van de gemeenten geen specifiek beleid heeft, ondanks de aanwezigheid van een complex juridisch kader waarin gemeenten en andere overheden verantwoordelijkheden delen. Het ontbreken van gemeentelijk beleid kan tot onduidelijkheid leiden in situaties waarin snel handelen nodig is, bijvoorbeeld wanneer sprake is van risico's voor biodiversiteit of volksgezondheid.

Met betrekking tot jacht en faunabeheer komt naar voren dat gemeenten vooral inzetten op faunabeheer in het kader van schadebestrijding. Slechts een beperkt deel staat benuttingsjacht op de vijf wildsoorten toe. Dit vraagt om verdere afstemming tussen gemeentelijke keuzes en bredere provinciale faunabeheerplannen, zeker omdat gemeenten vaak grondeigenaar zijn en daardoor direct invloed uitoefenen op uitvoeringspraktijken. Tegelijkertijd is onbekend in hoeverre gemeenten aanvullende voorwaarden stellen aan de inzet van beheermaatregelen.

Tot slot blijken gemeenten een mix van dodelijke en niet-dodelijke maatregelen te hanteren bij de aanpak van overlastgevende dieren, waarbij er een voorkeur lijkt te liggen naar een niet-dodelijke aanpak. De variatie in aanpak en het ontbreken van uniform beleid laat zien dat gemeenten sterk situationeel handelen. Dit maakt het wenselijk om duidelijker kaders te formuleren voor besluitvorming, onder meer om transparantie richting inwoners te waarborgen en dierenwelzijn te waarborgen.

Dieren in sport, ontspanning en vermaak

Het thema ‘dieren in sport, ontspanning en vermaak’ gaat over de rol die dieren spelen in vrijetijdsactiviteiten en publieke voorzieningen binnen gemeenten. Dieren kunnen op verschillende manieren betrokken zijn bij het dagelijks leven van inwoners als onderdeel van evenementen of in educatieve en recreatieve voorzieningen zoals kinderboerderijen.

Gemeenten hebben hierbij een ondersteunende, faciliterende en toezichthoudende rol en kunnen voorwaarden stellen aan het educatieve karakter van deze voorzieningen. Zij kunnen beleidsmatige uitgangspunten ontwikkelen binnen hun vergunningenbeleid om dierenwelzijn te bevorderen en regels stellen aan het gebruik van dieren bij activiteiten om veilige en diervriendelijke omstandigheden te waarborgen. Alhoewel daarbij belangrijk is om te vermelden dat gemeenten in veel gevallen een ondergeschikte rol hebben, aangezien de toezicht op dierenwelzijn belegd is bij de Rijksoverheid.

Binnen dit thema is onderzocht hoe gemeenten zich inzetten op drie specifieke onderwerpen: maatregelen om particulieren te ondersteunen om diervriendelijk hobbydieren te houden, evenementen met dieren en kinderboerderijen. Bij hobbydieren gaat het om beleid of ondersteuning rond het houden van dieren voor gezelschap of recreatie, zoals weidedieren. Evenementen met dieren verwijzen naar activiteiten waarbij dieren worden ingezet of tentoongesteld, zoals markten, sportwedstrijden of shows, en de wijze waarop gemeenten hier toezicht of vergunningverlening op toepassen. Voor kinderboerderijen is onderzocht of gemeenten eisen stellen met betrekking tot de certificering van de kinderboerderij.

Inzet voor hobbydieren

Uit de resultaten blijkt dat gemeenten zich op verschillende manieren inzetten voor het welzijn van hobbydieren. De meest voorkomende vorm van betrokkenheid is de opvang van zwervhobbydieren (48%). Dit is een wettelijke taak. Een kleiner aantal gemeenten geeft informatie over beschutting tegen kou en hitte (21%) of stelt grond in de openbare ruimte beschikbaar (27%) voor het houden of weiden van hobbydieren. Voorlichting over hobbyhouderij komt in 12% van de gemeenten voor, en slechts één gemeente heeft aangegeven een schuilstallenbeleid te hebben opgesteld. Bij 9% van de gemeenten is de inzet op dit thema onbekend, terwijl 15% van de gemeenten geen specifieke activiteiten ondernemen op het gebied van hobbydieren (zie Tabel 4).

Inzet van gemeenten voor hobbydieren

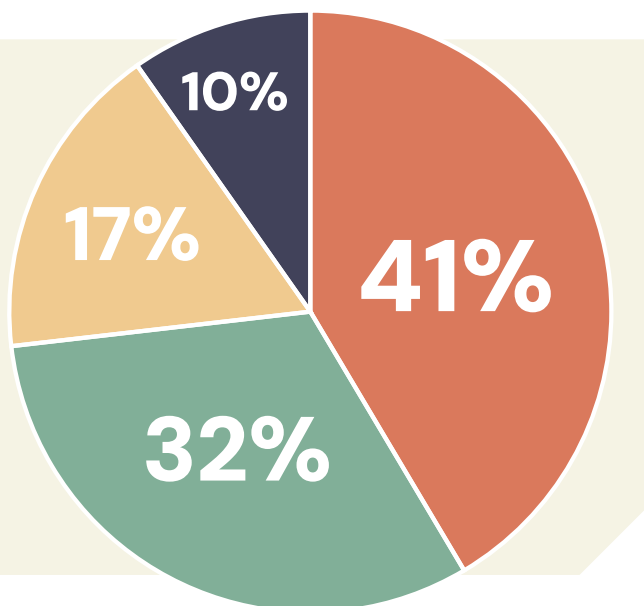
Opvang zwervhobbydieren	48%
Informatie over beschutting tegen kou en hitte	21%
Beschikbaar stellen van grond in de openbare ruimte	27%
Voorlichting over hobbyhouderij	12%
Opstellen schuilstallenbeleid	3%
Onbekend	9%
Niet	15%

Tabel 4: Inzet van gemeenten voor hobbydieren (n=33).

Evenementen

Van de in totaal 41 gemeenten die antwoord hebben gegeven geeft 41% aan dat zij minder dan 5 vergunningen per jaar afgeven voor evenementen met dieren. 17% van de gemeenten geeft aan dat er minder dan 10 vergunningen afgegeven worden en 10% van de gemeenten geeft nooit een vergunning af met dieren. Bij 32% van de gemeenten is het onbekend hoeveel vergunningen afgegeven worden (zie Figuur 14).

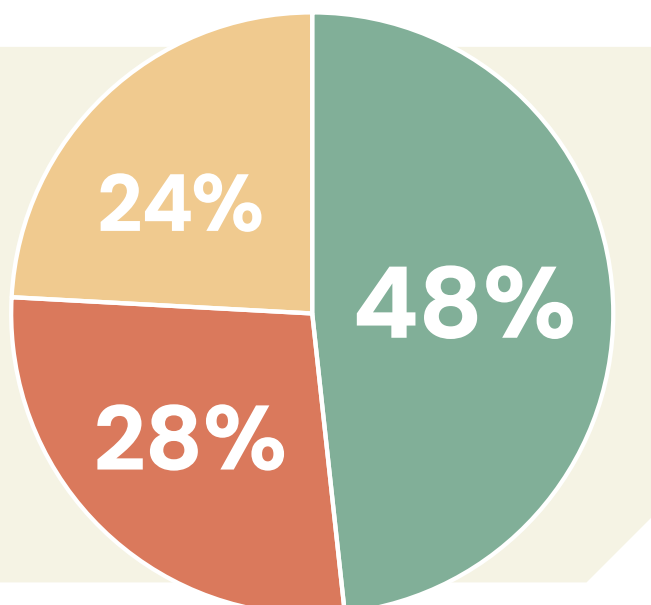
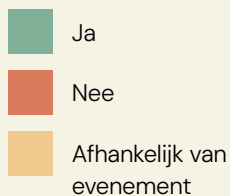
Vergunning afgifte voor evenementen met dieren p.j.

Figuur 14: Afgifte van vergunningen door gemeente voor evenementen met dieren per jaar (n=41).

Ook is er uitgevraagd of gemeenten voorstander zijn van het weigeren van het verlenen van een vergunning op grond van dierenwelzijn bij een evenement indien dit wettelijk mogelijk gemaakt wordt. Bijna de helft geeft aan dat zij hier voorstander van zijn ten opzichte van ruim een kwart die hierop tegen zijn. Voor 24% van de gemeenten geldt dat zij het afhankelijk vinden van het evenement of zij een weigering willen toekennen voor een evenement op basis van dierenwelzijn (zie Figuur 15).

Voorstander weigeren vergunning evenementen

Figuur 15: Voorstander van het weigeren van vergunningen op basis van dierenwelzijn (mits wettelijk toegestaan) (n=29).

Kinderboerderijen

Bijna alle gemeenten in Nederland kennen een kinderboerderij of dierenweide. Kinderboerderijen kunnen in eigendom zijn van de gemeenten, beheerd worden door de gemeente of door een private partij. Indien een gemeente eigenaar is van een kinderboerderij of de kinderboerderij in zijn beheer heeft of gedeeltelijk financiert, dan mag de gemeente eisen stellen aan de certificering van die kinderboerderij.

Deze certificering kan betrekking hebben op het dierenwelzijn. Er zijn 3 certificeringen mogelijk gerelateerd aan dierenwelzijn namelijk: Kwaliteitsbewijs voor stads- en kinderboerderijen in Nederland (vSKBN), keurmerk Diervriendelijke kinderboerderijen en Keurmerk Zoönose. In totaal geeft 44% van de gemeenten aan dat zij momenteel geen eisen stellen aan de certificering van de kinderboerderij. 22% van de gemeenten stellen de eis van Kwaliteitsbewijs (vSKBN) ten op zichte van 17% van de gemeenten die de eis stellen van Diervriendelijke kinderboerderijen. Eén gemeente geeft aan dat zij het Keurmerk Zoönose hanteren. Bij de overige gemeenten is het niet bekend wat zij momenteel hanteren of ze hebben geen kinderboerderij binnen hun gemeentegrenzen.

Aandachtspunten

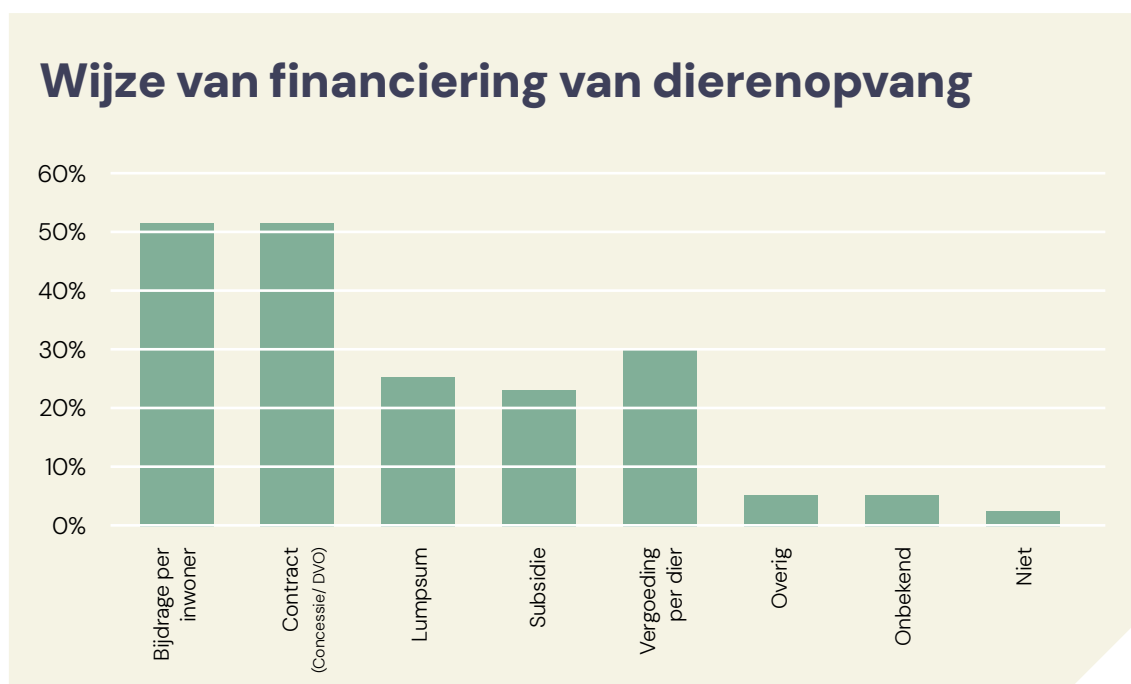
Uit de resultaten blijkt dat gemeenten op uiteenlopende manieren omgaan met dieren in sport, ontspanning en vermaak. Waar het gaat om hobbydieren, is de inzet vooral gericht op de opvang van zwerfhobbydieren, dat een wettelijke taak is. Terwijl andere ondersteunende maatregelen, zoals voorlichting, beschutting of schuilstallenbeleid, slechts beperkt voorkomen. Dit laat zien dat de aandacht voor hobbydieren gefragmenteerd is en dat gemeenten nog weinig structureel beleid ontwikkelen op dit terrein.

Bovendien is bij een deel van de gemeenten niet bekend welke inzet zij leveren, wat geen sluitend beeld geeft. Ook bij evenementen met dieren is sprake van grote variatie. Gemeenten verschillen in het aantal vergunningen dat zij jaarlijks afgeven, en bij een aanzienlijk aandeel is niet bekend hoeveel vergunningen er worden verstrekt. Ook geeft 10% aan nooit vergunningen af te geven voor evenementen met dieren, terwijl dit wettelijk niet mag op grond van dierenwelzijn. Onduidelijk blijft wel of vergunningen niet aangevraagd hoeven te worden voor evenementen met dieren, of er geen evenementen met dieren zijn of dat deze niet gegeven worden.

Daarnaast lopen opvattingen over het weigeren van vergunningen op basis van dierenwelzijn uiteen. Circa driekwart van de gemeenten is hier voorstander van, terwijl anderen deze bevoegdheid niet nodig achten. Deze verschillen wijzen er op dat gemeenten anders aankijken tegenover hun rol binnen de bestaande wettelijke kaders. Bij kinderboerderijen blijkt eveneens dat gemeenten verschillend omgaan met hun verantwoordelijkheid. Ondanks de mogelijkheid om eisen te stellen aan certificering, geeft een groot deel van de gemeenten aan dit niet te doen. Waar wél certificering wordt gevraagd, varieert het type keurmerk per gemeente, wat leidt tot een wisselend niveau van borging van dierenwelzijn. Daarnaast is bij meerdere gemeenten onbekend welke eisen worden gehanteerd en of er een kinderboerderij binnen de gemeentegrenzen aanwezig is. Hierdoor ontstaat een divers beeld van de mate waarin gemeenten toezicht houden op en voorwaarden stellen aan kinderboerderijen, waarmee dierenwelzijn geborgd kan worden.

Financiering en communicatie

Alle taken die een gemeente uitvoert, dienen ook gefinancierd te worden, zo ook de opvang van zwerfdieren. Uit de resultaten blijkt dat gemeenten verschillende opvangende partijen verschillend financieren. De meest gekozen vormen van financiering zijn een bijdrage per inwoner (53%) en een contract (53%). Daarna een vergoeding per dier of lumpsum (zie Figuur 16).

Figuur 16: Wijze van financiering van opvangende partijen van zwerfdieren (n=40).

Naast de financiering voor de opvang van dieren, is ook uitgevraagd voor welke onderwerpen gemeenten ook financiële middelen beschikbaar hebben (zie Tabel 5). Hieruit kwam naar voren dat, naast de opvang van zwerfdieren, dat de inzet voor kinderboerderijen de meest gefinancierde taak is. Ook financieren de meest ondervraagde gemeenten calamiteiten, ecologische dierverbindingen en voorzieningen voor wilde dieren. De dierenvoedselbank en minimaregelingen worden het minst gefinancierd.

Hondenbelasting

Uit de resultaten blijkt dat een kleine meerderheid geen hondenbelasting heft (54%). Van de gemeenten die wel hondenbelasting heffen, geeft het merendeel aan dat de inkomsten daarvan naar de algemene middelen van de desbetreffende gemeente gaan. Anderen geven aan dat het naar het hondenbeleid en/of dierenbeleid gaat.

Communicatie

Gemeenten communiceren op diverse manieren over dierenwelzijn. De meeste gemeenten (76%) geven aan dat zij communiceren over dierenwelzijn via hun eigen algemene website. Daarnaast communiceren ze ook via social media (51%), Websites van partners van de gemeente (39%), huis aan huis (20%),

Beschikbaarheid van financiële middelen voor diergerelateerde onderwerpen

Calamiteiten	50%
Chipacties	27%
Communicatie	34%
Dierenartsenregelingen, zoals voor minima	20%
Dierenvoedselbank	16%
Ecologische dier verbindingen (openbare ruimte)	50%
Kinderboerderijen, stadsboerderijen of dierenweides	64%
Opvang huisdieren bij huiselijk geweld	27%
Opvang zwerfdieren (14 dagen)	84%
Opvang zwerfdieren, zonder eind datum	39%
Voorzieningen wilde dieren	50%
Wilde dieren steun	27%
Zoönosen (vogelgriep)	25%
Overig	5%
Geen	2%

Tabel 5: De beschikbaarheid van financiële middelen voor diergerelateerde onderwerpen van gemeenten.

fysieke uitingen (7%) en medewerkers (15%). Ook geeft 15% van de gemeenten aan dat zij niet communiceren over dierenwelzijn binnen hun gemeente. De onderwerpen waarover de gemeenten communiceren zijn in het wild levende dieren (81%), gehouden dieren (71%) en veehouderij (13%). Eén gemeente geeft specifiek aan dat zij communiceren over zwerfdieren. In totaal heeft 98% van de gemeenten geen geormerkt budget voor de communicatie over dierenwelzijn. Twee gemeenten geven aan dat wel te hebben. Dit zijn beiden gemeenten met meer dan 100.000 inwoners.

Aandachtspunten

Uit de vergelijking tussen de resultaten uit het onderzoek en de financiële inzet van gemeenten komt naar voren dat er verschillen bestaan tussen de middelen die worden vrijgemaakt voor wettelijke taken en de aandacht die uitgaat naar bovenwettelijke of preventieve thema's. Zo blijkt dat de opvang van zwerfdieren, een wettelijke taak, door bijna alle gemeenten wordt gefinancierd, terwijl de bereidheid om te financieren afneemt zodra de verantwoordelijkheid niet wettelijk is vastgelegd, zoals bij opvang zonder einddatum. Vooral op het snijvlak van dieren en het sociaal domein valt op dat voorzieningen zoals dierenartsenregelingen voor minima, dierenvoedselbanken en de opvang van huisdieren bij huiselijk geweld relatief weinig financiële steun krijgen, dat is logisch gezien de mindere inzet van gemeenten op deze thema's.

Ook preventieve maatregelen zoals communicatie, chipacties en zoönosenbeleid krijgen beperkt budget, terwijl hierin op de lange termijn financieel gewin te behalen valt. Dit zien we ook terug in de mate waarop en waarover gemeenten communiceren over dierenwelzijn, terwijl je op dat gebied met weinig middelen, preventief in kan zetten op dierenwelzijn.

Daarnaast blijkt dat de aandacht voor wilde dieren en ecologische verbindingen bij ongeveer de helft van de gemeenten is geborgd, maar dat deze inzet niet overal structureel is. Kinderboerderijen en dierenweides worden daarentegen door een relatief groot deel van de gemeenten gefinancierd, maar daarentegen heeft 44% van de gemeenten geen voorwaarden gesteld om dierenwelzijn te borgen in de kinderboerderij/dierenweide.

Kortom, de financiële inzet van gemeenten bevestigt de eerder gesignaleerde uitdagingen: een sterke focus op wettelijke taken en beperkte aandacht voor sociaal-maatschappelijke en preventieve thema's.

Slotbeschouwing

In dit onderzoek hebben we een brede uitvraag gedaan naar thema's die te maken hebben met dieren(welzijn) binnen gemeenten in Nederland. Hierbij hebben we onderzoek gedaan naar de thema's opvang & zorg zwerfdieren, sociaal domein & veiligheid, dieren & publieke gezondheid, dieren in het wild, dieren gehouden voor sport ontspanning en vermaak. Naast inhoudelijk te analyseren wat gemeenten doen voor dieren die in hun gemeenten leven, hebben we ook uitgevraagd hoe en of gemeenten dit financieren en communiceren.

Als gekeken wordt naar het onderzoek in zijn geheel laten de resultaten zien dat Nederlandse gemeenten een belangrijke rol vervullen in het realiseren van dierenwelzijn, zowel wettelijk als bovenwettelijk, maar dat er aanzienlijke verschillen bestaan in uitvoering, prioriteit en uniformiteit. Positief is dat veel gemeenten proactief maatregelen nemen, zoals opvang van zwerfdieren, sociale voorzieningen, faunabeheer en ecologische voorzieningen. Tegelijkertijd is er een duidelijke kans voor verbetering: het uniformeren van protocollen, het versterken van samenwerking met dierenhulp- en zorgorganisaties, en het ontwikkelen van samenhangend beleid voor zowel wilde dieren als hobby- en recreatiedieren. De financiële inzet bevestigt dit beeld, waarin met name aandacht is voor wettelijke taken en in mindere mate voor preventieve thema's en sociaal-maatschappelijke thema's.

De toekomst voor dieren in gemeenten

Uit ons onderzoek blijkt dat er binnen gemeenten nog diverse uitdagingen en kansen liggen op het gebied van dierenwelzijn. Allereerst lijkt het erop dat een aanzienlijk aantal gemeenten niet volledig op de hoogte is van de actuele wet- en regelgeving. Dit vormt een belangrijke aandachtspunt, aangezien een goed begrip van de wettelijke kaders de basis vormt voor effectief beleid en de uitvoering daarvan. Voor gemeenten die hun kennis willen verdiepen of up-to-date willen blijven, biedt het [wet- en regelgevingdossier](#) op het platform van DierVizier uitgebreide informatie en toelichting.

Daarnaast laat het onderzoek zien dat er grote kansen liggen in het leren van elkaar. Sommige gemeenten nemen bewust bovenwettelijke taken op zich of ontwikkelen innovatieve aanpakken op het gebied van dierenwelzijn. Door kennis en ervaringen te delen, kunnen andere gemeenten hiervan profiteren en hun eigen beleid versterken. Ook is er een diffuus beeld van gemeenten die samenwerken met andere organisaties, dit kan nog versterkt worden. Voorbeelden van best practices en bouwstenen voor gemeentelijk dierenwelzijnsbeleid zijn te vinden op het [platform DierVizier](#).

Tenslotte komt naar voren dat intern binnen gemeenten vaak onvoldoende bekend is wie zich waar mee bezighoudt op het gebied van dierenwelzijn. De diversiteit van diergerelateerde onderwerpen in een gemeente is groot, het wegen van het belang van dieren versus dat van mensen is complex. Deze interne kennisdeling kan worden verbeterd, door een centraal aanspreekpunt aan te stellen per gemeenten om zo samenwerking te versterken, dubbel werk te voorkomen en het beleid consistent en effectiever te maken.

Samenvattend, hoewel er al veel gebeurt op het terrein van dierenwelzijn, biedt dit onderzoek duidelijk aanknopingspunten voor verdere professionalisering: kennisdeling over wet- en regelgeving, uitwisseling van best practices tussen gemeenten en betere interne afstemming binnen de gemeentelijke organisatie. Door hier actief op in te zetten, kunnen gemeenten hun rol in het waarborgen van dierenwelzijn verder versterken.

Dit onderzoek geeft een beeld van wat gemeenten doen op gebied van dierenwelzijn, eerder was er dit beeld nog niet. Vanuit DierVizier zal dit een terugkerend onderzoek worden om te meten of er veranderingen zijn in het dieren(welzijns)beleid.

Colofon

Over DierVizier

DierVizier is primair een breed samenwerkingsverband van grote en kleine gemeenten, het ministerie van LNVN, dierenwelzijnsorganisaties en kennisinstellingen. DierVizier is opgericht met als doel om gemeenten handvatten te geven om effectiever en zorgvuldiger te reageren op vragen over het welzijn van dieren.

Contact

Heb jij vragen of opmerkingen over het kennisplatform DierVizier? Of ben je benieuwd hoe jij met jouw organisatie lid kunt worden van het samenwerkingsverband DierVizier? Neem dan contact met ons op. Als lid van DierVizier krijg je ook toegang tot de digitale (Pleio) ontmoetingsruimte. In de digitale ontmoetingsruimte kun je collega's van andere gemeenten ontmoeten om vragen te stellen, discussies te starten, (concept)beleidsplannen te bespreken of om advies te vragen. Stuur een e-mail naar info@diervizier.nl om contact op te nemen.

Licentievoorwaarden

Dit document is uitgebracht onder de Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Nederland licentie. Het document is op de meest zorgvuldige wijze samengesteld. Evenwel kunnen aan de inhoud geen rechten worden ontleend en kunnen de auteurs op geen enkele wijze aansprakelijk worden gesteld voor enige schade die ontstaat door toepassing en uitvoering van de verstrekte informatie en adviezen.

diervizier.nl

DOI

<https://doi.org/10.31715/2026.2>

Auteurs

Stephanie Luxen, Marko Ruis (Hogeschool Van Hall Larenstein), Piko Fieggen (Dierenbescherming), Deva Waal (gemeente Amersfoort), Eva van Duijn (gemeente Almere)

Met dank aan

Femke Schapink (gemeente Almere), Christa Dooyeweerd (gemeente Amersfoort), Daniella van Gennep (DierenLot), Elly von Jessen (adviseur dierenwelzijn), Niek Janssen (gemeente Nijmegen)

Foto's

Gemeente Almere (cover links, pagina 2: 2e van onder, 17: linksboven en -onder, ondermidden, 28: rechts), **DierenLot** (cover links en linksmidden, 2: 2e van boven, 5: links), **Hogeschool Van Hall Larenstein** (cover midden-rechts, 2: boven en onder, 5: midden en rechts, 17: rechtsonder, 28: links, linksmidden, rechtsmidden), **Piqsels** (17: rechtsboven)

Design

David Raakt

